

BERGSLUFT

Medlemsblad för Elin Wägner-sällskapet nr 25

Augusti 1998
ISSN 1103-4165

Elin Wägner-dagen 1998

100 personer hade samlats i Bergs Bygdegård lördagen den 16 maj för att fira Elin Wägner-dag på Elins födelsedag. Skådespelerskan Marika Lagercrantz berättade med stor inlevelse om sina erfarenheter av arbetet med att få den kvinnliga medborgarskolan på sörmlandsgodset Fogelstad att leva upp igen genom ett musikteaterspel.

Marika Lagercrantz menade att Fogelstad-skolan kommit till under en smärtans tid - mellan två världskrig och mitt under de stora samhällsförändringar som lett fram till vår nuvarande jämställdhet. Elin Wägner och de övriga lärarna på Fogelstad hade verkligen stora visioner om att kunna skapa en ny värld där kvinnor skulle kunna bestämma över sig själva och sina egna liv. Men det var inte så lätt som de trodde att bryta ned de gamla myterna som manssamhället vilar på, hjältemyterna där kvinnor och barn offras för samhällets skull. Av brevväxlingen mellan Elin Wägner och de andra kvinnorna på Fogelstad framgår att det ständiga diskussionsämnet är hur de själva ska undgå att bli hårda och kalla av striden.

Kampen för ett mänskligare samhälle pågår fortfarande men Marika Lagercrantz var optimistisk. "Se bara på Sydafrika", sa hon. "Kanske är avsaknaden av hämndbegär där tecken på att nya myter håller på att växa fram." Och så avslutade hon med att inför en andlöst lyssnande publik berätta en riddarsaga från medeltiden som under ytan förmedlade samma budskap som Fogelstadskolan: vi får inte ett bättre samhälle

förrän kvinnorna tillerkänns samma rätt som männen att få bestämma över sina liv.

Årsmötet

avhölls tidigare under dagen och då omvaldes ordförande Marianne Enge Swartz för ytterligare ett år. Omval blev det också för styrelseledamöterna Eva Christiansson, Curt Gustafsson Brita-Stina Jonsson samt Sven Andersson. Jessica Sjögren adjungerades till styrelsen för att ta hand om aktiviteterna i Stockholm. Dessutom invaldes Elizabeth Lindlöf, Lammhult i styrelsen varvid styrelsens medelålder i ett slag minskade drastiskt. Elizabeth håller på att utbilda sig till svensklärare och har intresserat sig för Elin Wägner under sin lärarpraktik och i ett uppsatsarbete.

Har du betalat medlemsavgiften?

Om inte får du ett nytt inbetalningskort med detta utskick. Men du kanske är någon av dem som betalat in avgiften anonymt, utan att skriva namn och adress på kortet? Ta i så fall kontakt med kassören, Eva Christiansson, Lönshult, 36030 Lammhult, 0472-262007, så får ni reda ut affärerna.

En ny uppsats

om Elin Wägner som folkupplysare har skrivits av Rebecka Paulsson (systersondotter till Elin). Den tar upp Elin Wägners insatser inom fyra folkrörelser och poängterar särskilt hennes kristna humanism. Uppsatsen kan köpas för 45 kr inkl porto från Bibliotekshögskolan, 501 90 Borås.

Elin Wägner-sällskapet, Skir, Svanaholm, 355 91 VÄXJÖ
Postgiro 22 21 27-3

Bergsluft

Redaktion: Marianne Enge Swartz och Solveig Hammarbäck

Telefon 0470-775557

O Fåglastad

Köra 80 mil för att se teater? Jo, det gjorde tre medlemmar av Sällskapet och en blivande (?) för att se musikteatern "O Fåglastad" i Fogelstad utanför Katrineholm. Här steg de fram livs levande, Fogelstadkvinnorna och många av de 2000 kvinnor som under kvinnliga medborgarskolans tid (1925-54) gick kurser där. Replikerna var i många fall autentiska, musiken av initiativtagaren Marie Selander en blandning av svensk folkmusik med kulning och mer exotiska rytmer med tryck i, skådespelarinsatserna både av amatörer och proffs utmärkta. Vi fick en bild av skolans betydelse och funderade under efter-snacket varför det inte finns en liknande skola även idag. Behovet finns, det är klart. Kulturföreningen Fogelstad kämpar nu för att renovera vinden över mejeriet för sammankomster liksom på skolans tid.

Musikteaterns titel kommer från en dikt av Harry Martinson:

"Här tarvas ingen dikt

Ty ljuv som skönsta dikten

är du själv

O Fåglastad

Ställ upp er strofer i min själ

i rad på rad."

På hemvägen kom de inspirerade drömmarna om musikteater på Lilla Björka. Tänk att göra teater av t.ex. Åsa-Hanna och på så sätt fånga intresset även hos yngre, både kvinnor och män. För det var så det fungerade på Fogelstad. Här samlades amatörer som ville spela teater, men efter ett tag började de fundera över medborgarskolans betydelse och ville veta mer både om Fogelstadkvinnorna och deras tankar. Men detta är en jättesatsning så medan ni väntar på Åsa-Hanna bör ni som missade "O Fåglastad" i sommar se den nästa år - om de klarar av att sätta upp den igen.

/Marianne Enge Swartz

Nr 71

på listan över århundradets bästa bok kom Elin Wagners Väckarklocka på när svenska folket valde i Röda Rummet på TV i våras. Överst kom Vilhelm Mobergs Utvandrare, kanske delvis på grund av sin aktualitet som Kristina i Duvemåla?

Öppna Dörrar

Boken om litterära miljöer som kom ut i våras har sålt jättebra på olika sammankomster och Lilla Björka, nästan 150 ex har gått åt till specialpriset 100 kr. Ni kan fortfarande beställa, med porto kostar boken 120 kr. Betala bara in på postgiro så skickar vi, glöm inte att skriva namn och adress!

Marja Entrich, 93 år

är en hudvårdsexpert som i en intervju i DN under sommaren avslöjade att Elin Wägner regelbundet gick till henne för hudvård.

-Det var jag som fick göra henne vacker när hon kom in i i Svenska Akademien, berättar Marja när jag ringer upp och frågar vad hon kommer ihåg av Elin Wägner.

-Hon var mycket förtjusande, säger Marja, och använde make-up mycket diskret, det fick inte synas, bara mycket försiktigt på läpparna.

-Hjalmar Gullberg är så rar mot mig, anförtrodde Elin en gång Marja, som berättade att hon rodnade och såg ut som en ung flicka.

-Jag har aldrig glömt Elin Wägner, avslutar Marja samtalet. Hon var en vacker, älsklig människa som visste vad hon ville!

/Marianne Enge Swartz

Mera om Elins liv

får vi veta genom Dag M. Hermfelt som har skickat kopia av ett brev från sin släkting Linnea, Elins mångomtalade "piga".

I brevet, som är skrivet på Lilla Björka i februari 1948, sägs bl.a.: "Fru Wägner har varit i Sthlm 2 gånger i år redan och skulle resa igen i slutet av månaden, hon skall skriva om Fredrika Bremer och måste sitta på bibliotek denna gång skall hon på De nios sammanträde och så skall de välja ny medlem i Akademien hon är så ledsen att resa till Sthlm för hon blir alltid förkyld."

I Elins spår

Platsens ande - eller var det kanske Elins - svävade över Lilla Björkas fårahage när sex kvinnliga konstnärer placerade ut sina konstverk sista helgen i juni och skapade nya rum i grönskan.

Fyra kom från Stockholm. Karin Lind placerade sina vattenfyllda hus (80 liter i varje) på andra sidan stengårdsgården och kallade dem "Oceanens tårar", för att man före förbuskningen kunde se Bergsjön från Lilla Björka. Eller som en besökare kommenterade: Elin grät nog mycket.

Birgitta Wennerling högg undan slyet vid tomtens gräns så att hennes kub med vindlande koppartrådar "Samtal pågår" kunde kommunicera med omvärlden och vi återigen fick uppleva "världens vackraste utsikt", enligt Elin.

Birgitta Stenberg placerade sina tre maskor på en mossig sten så att det såg ut som de växt ut därifrån och man fick leta en stund efter hennes maskor under löven.

Joanna Troikowicz "Svenska hjärtan" placerades alldeles utanför verandan och väckte förtjusning hos både vuxna och barn. Det med rep inslagna blågula hjärtat kommenterades av en smålänning: Jo, vi svenskar är nog lite inbundna!

Lena Cedergren kom från Hven och placerade fem pumor på vakt eller i väntan under ett tak av hassel - en syn som fick många besökare att studsa

till och barnen att vilja klappa. Liselotte Henriksen från Emmaboda placerade sina "Kärl av goda tankar" i cement med inläggningar av ristat planglas framför en bakgrund av ormbunkar. Det röda glaset glödde när det träffades av den - denna sommar - sällsynta morgonsolen.

Det kalla och regniga vädret hade det goda med sig att många besökare kom till Lilla Björka, både för att se huset och skulpturerna. 800 var det nog och många guidades runt av Per-Olof Swartz som skött de praktiska arrangemangen runt utställningen. Ett stort tack till våra sponsorer, som bidrog till att många - däribland en del som kanske inte i vanliga fall strosar omkring i konsthallar - fick en konstnärlig upplevelse.

Det kändes tomt när skulpturerna plockades ner för att fraktas tillbaka till konstnärerna - men en fick stanna kvar. Till utställningen hade Stiftelsen också fått låna en järnrelief som Siri Derkert gjorde till minne av Elin Wägner efter hennes död. Kanske var den avsedd att uppföras på graven, men detta skedde aldrig. Den har bara varit utställd en gång tidigare i Sverige, i Malmö på 70-talet. Men när allt var klart för utställningen fick vi kontakt med Siris barnbarn, Jacob Derkert, som välvilligt lånade ut reliefen, som ställdes upp mot skivastugan. Det är inte lätt att se vad den föreställer men längs sidan står namnet "Elin Wägner" och i en rundel i hörnet "väckarklockan". Och det var hon ju verkligen!

Siri träffade Elin när de båda var på Fogelstad 1943 och Siri ritade av alla fogelstadskvinnorna, som vi nu kan se inristade i betong på Östermalms T-banestation i Stockholm. Vi tackar Siri Derkerts barnbarn som beslutat deponera reliefen på Lilla Björka och ska nästa år försöka åstadkomma en liten utställning i skivastugan som svarar på frågan varför Siri gjorde reliefen till Elins minne.

Om du har bilder av Siri Derkert eller annat material som kan belysa frågan så hör gärna av dig till Marianne Enge, tel 08-30 69 07.

The Cheesemaking

heter Sarah Deaths översättning av novellen Yste med köpelöpe ur *Gammalrödja*. Nu ska den tryckas igen i en amerikansk antologi om kvinnliga författares reaktioner på första världskriget. Boken kommer att heta *Lines of Fire* och kommer ut på Dutton förlag i år.

Om Småland berättar,

Växjö kommuns stora symposium den 14-15 september, har information redan gått ut till alla medlemmar. Högskolan i Växjö hakar på med ett eftermiddagsseminarium kring *Tusen år i Småland* onsdagen den 17 september kl.13-17 i Pelarhusets Strindbergssal. Historikern Peter Aronsson, Växjö, och litteraturvetaren Helena Forsås-Scott, London, kommer att skärskåda Elins bok ur sina olika perspektiv. Alla intresserade är hjärtligt välkomna.

Välkommen till höstseminariet

på St. Sigfrids folkhögskola den 19-20 september. Temat är i år *Tro och otro* och programmet är fyllt av spännande föreläsningar och stimulerande aktiviteter. Ytterligare information och anmälningsblankett finns med i detta utskick.

En ny informationsfolder

om Elin Wägner-sällskapet finns att få - för utdelning till presumtiva medlemmar - gratis från sekr., 0470-77 55 57. Dessutom kan man nu beställa Helena Forsås-Scotts sammanställning av litteratur om EW och Sarah Deaths översättning till engelska av några sidor ur kapitlet Molnfödelse i *Väckarklocka*. De kostar vardera 20 kr inkl. porto. Sätt in summan på pg 22 21 27-3 och ange tydligt vad du vill ha samt vart vi ska sända det.

Flory Gates

efterlämnade papper, böcker och tidskrifter har av hennes släktingar överlämnats till Elin Wägner-sällskapet. De finns nu ordnade och dokumenterade tack vare Helena Forsås-Scott, som ägnade sina påskferier åt detta viktiga arbete. Styrelsen har beslutat att Florys böcker och tidskrifter ska förvaras på Lilla Björka medan alla papper ska överlämnas till Kvinnohistoriskt arkiv i Göteborg. Så småningom hoppas vi kunna ordna en särskild plats för böckerna på Lilla Björka, helst ett rum ägnat åt minnet av Flory. Detta ser vi som särskilt angeläget eftersom hennes aska ska spridas för vinden och det således inte kommer att finnas någon gravplats att fästa hennes minne vid.

Om någon av sällskapets medlemmar vill ta del av samlingens innehåll kan en kopia av dokumentationen beställas genom sekr., 0470-77 55 57. Det är också möjligt att på Lilla Björka studera alla handlingar innan de överlämnas till Göteborg. Ring sekr. för närmare upplysningar.

Flory lever kvar i våra tankar och samtal, det har vi fått många bevis för. Så hade t.ex. Lena Trojer försett sitt föredrag om feministiska vetenskapstankar vid Linnésymposiet i Växjö med underrubriken *Till Flory Gates minne*. Elin Wägner-sällskapets styrelse har också beslutat att årets småskrift (distribueras med Bergsluft 26) ska bli en minnesskrift över Flory.

Nästa nummer av Bergsluft

kommer ut i slutet av november tillsammans med småskrift nr 9.

Redaktionen tar tacksamt emot artiklar och notiser.

Manusstopp: 1 november